

## **ПРОГРАМА ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**

### *Пояснювальна записка*

Метою зовнішнього незалежного оцінювання з історії України є оцінювання рівня сформованості історичної компетентності випускника школи, визначення відповідності навчальних досягнень учня освітньому стандарту та чинній навчальній програмі.

Пропоновану **Програму зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з історії України** складено враховуючи цілі, вимоги і зміст навчання історії в школі, закладені в Державному стандарті освіти та чинній програмі з історії України для 11-річної школи. Хронологічно програма охоплює весь зміст шкільних курсів історії України від найдавніших часів до сьогодення і складається з 31 теми.

Вона передбачає перевірку сформованих в учнів знань про основні політичні, соціально-економічні, культурні події, явища та процеси минулого, діяльність видатних історичних діячів, а також сформованості в учнів загальнопредметних історичних умінь. Тестові завдання мають перевіряти такі знання й уміння учнів:

- називати історичні дати, хронологічні межі, періоди найважливіших подій і процесів, поняття, місця подій, обставини, учасників, результати подій, пам'ятки культури;
- визначати хронологічні межі соціально-економічних і політичних подій, їх послідовність та синхронність, встановлювати відповідність між явищами, процесами, подіями та періодами, епохами;
- локалізувати історико-географічні об'єкти та історичні факти (події, явища, процеси) на карті;
- описувати хід, зовнішні ознаки подій, пам'ятки культури різних епох;
- характеризувати (визначати істотні характерні риси, складові, етапи, віхи) подій, явищ і процесів минулого, діяльність видатних історичних постатей;
- встановлювати відповідність між одиночними фактами і типовими загальними явищами, групувати (класифікувати) факти за вказаною ознакою;
- розпізнавати найвидатніші культурні пам'ятки, описувати їх, визначати архітектурно-стильові та мистецько-стильові відмінності пам'яток різних періодів історії України, розкривати їхнє значення в українській культурній спадщині;
- визначати найважливіші зміни, що відбувалися в житті людства, значення найважливіших подій в історії України;
- встановлювати причини та наслідки подій і явищ, оцінювати їх значення;
- давати визначення історичних понять й термінів, пояснювати їх і доречно вживати;
- працювати з історичними документами різного змісту, а саме: встановлювати відповідність між змістом фрагмента документа та певною епохою, аналізувати зміст фрагмента історичного документа та пояснювати основні ідеї, які він висвітлює.

На основі вищевикладеного переліку розробники тесту ЗНО та вчителі мають формулювати відповідні завдання до кожної теми.

Програмі ЗНО надано вигляду таблиці, яка складається з трьох колонок. У першій колонці вміщено назву розділу, теми програми ЗНО, що відповідає чинній програмі з історії України для 11-річної школи. У другій колонці викладено зміст історичного матеріалу, у якому виокремлено факти, дати, персоналії, поняття та терміни. Це мінімум, з якого випускники повинні мати певні знання та уявлення. Термін «знання» стосується конкретних дат, подій, персоналій. Термін «уявлення» – історичних процесів, загальних характеристик певних ідей і понять.

Якщо про якийсь факт згадано у цій колонці таблиці, то це означає, що він може бути використаний розробниками тесту ЗНО для перевірки знань і умінь. Якщо у програмі вказано дату, то це означає, що учень має знати її та встановлювати відповідність між нею та історичною епохою чи процесами суспільного життя минулого, діяльністю історичної постаті.

Названі в програмі ЗНО історичні персоналії учень повинен вміти розпізнати за портретними рисами (автентичними пам'ятками – живописними портретами, фотографіями тощо), характеризувати діяльність цієї людини та визначати її етапи, встановлювати відповідність між цією діяльністю та певними політичними силами чи обставинами, історичною епохою, оцінювати її вплив на хід історичних подій. Кожна з персоналій названа в програмі лише один раз, проте, якщо людина впливала на перебіг історичного процесу довгий час, завдання, пов'язані з її діяльністю можуть траплятися в кількох темах.

Поняття та терміни, зазначені у програмі ЗНО, учні повинні називати, визначати, оперувати ними, встановлювати відповідність з епохою, діяльністю певних політичних сил чи історичних діячів тощо. Кожне поняття чи термін згадані в програмі лише один раз, проте можуть бути конкретизовані й під час перевірки інших тем (окрім тієї, де вони безпосередньо зустрічаються). Отже, учні мають знати не тільки загальне визначення терміна, але і його конкретно-історичне значення.

У третій колонці програми вказані предметні вміння і навички, у яких конкретизуються загальні уміння, перелічені вище. Їх розподілено на такі: *позначати на картосхемі, характеризувати, визначати причини та наслідки, порівнювати окремі події та явища.*

Форми контролю вміння учнів локалізувати історико-географічні об'єкти та факти на карті мають відповідати меті шкільної історичної освіти. Для цього потрібно пропонувати учням завдання, у яких використовувалися б не контурні карти, а навчальні історичні карти, з яких, відповідно до умов завдання, зняті прямі підказки. Що ж до використання контурних карт, то воно є небажаним, оскільки не відповідає завданням ЗНО і перевищує допустимий рівень складності завдань.

Невід'ємною складовою програми ЗНО з історії України є перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання абітурієнтами.

### *Зміст програми*

<i>№ n/n</i>	<i>Назва розділу, теми</i>	<i>Зміст</i>	<i>Предметні вміння та способи навчальної діяльності</i>
1	<b>Стародавня історія України</b>	<b>Факти:</b> Поява та розселення людей на території України. Поширення землеробства й скотарства на землях України. Кочовики за раннього залізного віку. Заснування античних міст-колоній у Північному Причорномор'ї та Криму. Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів, антів, склавинів). Велике розселення слов'ян.	<b>Позначати на картосхемі</b> місця основних стоянок людей кам'яного віку на теренах сучасної України (Королеве, Кіік-Коба, Кирилівка, Мізин); території розселення трипільців, кіммерійців, скіфів і сарматів, місце розташування античних міст-колоній Північного Причорномор'я та Криму (Тіра, Ольвія, Пантікапей, Херсонес), напрямки розселення слов'ян під час Великого переселення народів.

		<p><b>Дати:</b>  <b>IV - середина III тис. до н.е.</b> - розселення племен трипільської культури на території України;  <b>V - VII ст.</b> - Велике розселення слов'ян.  <b>Поняття та терміни:</b> «історичні джерела», «археологічна культура», «палеоліт», «мезоліт», «неоліт», «бронзовий вік», «ранній залізний вік», «колонізація»</p>	<p><b>Характеризувати</b> суспільне, господарське та духовне життя носіїв трипільської культури, кіммерійців, скіфів, давніх слов'ян  <b>Визначати</b> риси неолітичної революції, причини та наслідки занепаду Великої Скіфії, особливості грецької колонізації Північного Причорномор'я та Криму, наслідки та значення Великого розселення слов'ян.</p>
2	<p><b>Виникнення та розквіт Київської Русі</b></p>	<p><b>Факти:</b>  Розселення східнослов'янських племінних союзів. Утворення Київської Русі. Внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність князів/княгині: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава. Князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Запровадження християнства як державної релігії. Спорудження Софійського собору. <b>Дати:</b>  <b>882 р.</b> - об'єднання північних та південних руських земель Олегом;  <b>988 р.</b> - запровадження християнства як державної релігії;  <b>1019 - 1054 рр.</b> - князювання Ярослава Мудрого в Києві.  <b>Персоналії:</b> Олег, Ігор, Ольга, Святослав, Володимир Великий, Ярослав Мудрий.  <b>Поняття та терміни:</b>  «племінний союз», «князь», «язичництво», «християнство»</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> території розселення східнослов'янських племінних союзів у VIII - IX ст., шлях «з варяг у греки», територіальні межі Київської Русі за Олега та Ярослава Мудрого.  <b>Характеризувати</b> внутрішню та зовнішню політику Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого та Ярослава Мудрого.  <b>Визначати</b> значення та наслідки внутрішньо- та зовнішньополітичної діяльності князів доби, передумови та історичне значення запровадження християнства як державної релігії.</p>
3	<p><b>Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава</b></p>	<p><b>Факти:</b>  Правління Ярославичів. Боротьба за київський стіл між Ярославичами. Князювання Володимира Мономаха та його сина Мстислава в Києві.  Об'єднання Галицького та Волинського князівств. Князювання Данила Романовича. Монгольська навала на південно-західні землі Русі. Галицько-Волинська держава за нащадків Данила Романовича.  <b>Дати:</b>  <b>1097 р.</b> - Любецький з'їзд князів.  <b>1187 р.</b> - перша згадка назви «Україна» в писемних джерелах;  <b>1199 р.</b> - утворення Галицько-Волинської держави;  <b>1238 - 1264 рр.</b> - правління Данила Романовича;</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> Київське, Чернігівське, Переяславське князівства, Галицько-Волинську державу за часів правління Данила Романовича; напрямки походів монголів у південно-західні руські землі.  <b>Характеризувати</b> розвиток Київського, Чернігівського, Переяславського, Галицько-Волинської держави, внутрішню та зовнішню політику Володимира Мономаха, його сина Мстислава, Данила Романовича, Юрія I Львовича, залежність українських князівств від Золотої Орди, наслідки золотоординського панування.  <b>Визначати</b> значення та наслідки Любецького з'їзду князів причини та сутність політичної роздробленості Київської Русі, особливості процесу формування та значення утворення Галицько-Волинської держави.</p>

		<p><b>1240 р.</b> - захоплення Києва монголами.</p> <p><b>Персоналії:</b> Володимир Мономах, Ярослав Осмомисл, Роман Мстиславович, Данило Романович, Юрій I Львович, Юрій II Болеслав.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «роздробленість»</p>	
4	<p><b>Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської Русі та Галицько-Волинської держави у IX -XIV ст.</b></p>	<p><b>Факти:</b> Розвиток суспільно-політичного та господарського життя Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Поширення писемності. Розвиток культури та освіти Київської Русі та Галицько-Волинської держави.</p> <p><b>Дати:</b> <b>1056 - 1057 рр.</b> - створення Остромирового Євангелія. <b>1113 р.</b> - укладення «Повісті минулих літ»; <b>1187 р.</b> - створення «Слова о полку Ігоревім», перша згадка назви «Україна»</p> <p><b>Персоналії:</b> літописець Нестор, Іларіон, іконописець Алімпій.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «вотчинне землеволодіння», «бояри», «смерди», «ікони», «билини», «літопис», «мозаїка», «фреска», «книжкова мініатюра»</p>	<p><b>Характеризувати</b> політичний і соціальний устрій Київської Русі та Галицько-Волинської держави, становище представників різних соціальних станів, стан розвитку господарства та торгівлі, здобутки в галузі писемності, освіти, літератури, архітектури та образотворчого мистецтва.</p> <p><b>Визначати</b> значення Київської Русі та Галицько-Волинської держави в історії українського народу та в загальноєвропейській історії</p>
5	<p><b>Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV - першій половині XVI ст.)</b></p>	<p><b>Факти:</b> Боротьба Польщі та Литви за Галицько-Волинську спадщину. Вхідження українських земель до складу інших держав. Кревська унія. Остаточна ліквідація Київського та Волинського удільних князівств. Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Туреччини. Виникнення українського козацтва. Соціально-економічне життя. Розвиток культури та освіти.</p> <p><b>Дати:</b> <b>1362 р.</b> – битва на р. Сині Води; <b>1385 р.</b> - укладення Кревської унії; <b>1449 р.</b> – утворення Кримського ханства; <b>1471 р.</b> - остаточна ліквідація Київського князівства;</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> територіальні межі держав, у складі яких перебували етнічні українські землі, територію Кримського ханства.</p> <p><b>Характеризувати</b> політичне становище українських земель у складі Великого князівства Литовського та інших держав до і після Кревської унії, соціально-економічний розвиток українських земель, становище суспільних станів, здобутки в галузі освіти та культури, архітектури.</p> <p><b>Визначати</b> особливості суспільно-політичного життя українських земель у складі Великого князівства Литовського, причини та наслідки Кревської унії, причини виникнення українського козацтва.</p>

		<p><b>1489 р.</b> - перша згадка про українських козаків у писемних джерелах.</p> <p><b>Персоналії:</b> Хаджі Гірей, Костянтин Іванович Острозький, Юрій Дрогобич.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «шляхта», «панщина», «магдебурзьке право», «магістрат», «цехи», «дума»</p>	
6	Українські землі в другій половині XVI ст.	<p><b>Факти:</b> Люблінська унія та її вплив на українські землі. Зміни у соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорізької Січі. Повстання 90-х років XVI ст. Братський рух. Утворення греко-католицької церкви. Розвиток культури й освіти.</p> <p><b>Дати:</b> <b>1556 - 1561 р.</b> - Створення Пересопницького Євангелія; <b>1556 р.</b> - заснування князем Д. Вишневецьким на о. Мала Хортиця першої Січі; <b>1569 р.</b> - Люблінська унія. Утворення Речі Посполитої; <b>1596 р.</b> - Берестейська церковна унія. Утворення греко-католицької церкви.</p> <p><b>Персоналії:</b> Василь-Костянтин Острозький, Дмитро Вишневецький, Герасим Смотрицький, Іван Федоров.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «українська шляхта», «українське козацтво», «реєстрове козацтво», «Запорозька Січ», «старшина», «клейноди», «греко-католицька церква», «братство»,</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> територіальні зміни, що відбулися внаслідок Люблінської унії, польські воеводства на українських землях та їхні центри, терени Запорізької Січі, напрямки козацьких походів.</p> <p><b>Характеризувати</b> соціальну структуру українського суспільства, становище різних верств населення українського суспільства XVI ст., суспільно-політичні зміни, які відбулися на українських землях внаслідок Люблінської унії, здобутки в галузі освіти та науки; військово-політичну організацію козацтва; становище православної церкви, діяльність видатних діячів періоду, православних братств.</p> <p><b>Визначати</b> причини та наслідки Люблінської унії, перших козацьких повстань, значення братського руху</p>
7	Українські землі в першій половині XVII ст.	<p><b>Факти:</b> Зміни в соціально-економічному житті. Розвиток міст. Вплив Берестейської унії на розвиток церковного життя в Україні. Відновлення церковної православної ієрархії 1620 р. Розвиток культури та освіти. Морські походи козаків. Участь українського козацтва у Хотинській війні. Козацькі повстання 1620-х – 1630-х рр.</p> <p><b>Дати:</b> <b>1621 р.</b> - Хотинська війна;</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> українські землі, що входили до складу різних держав у зазначений період; воеводства Речі Посполитої на українських землях.</p> <p><b>Характеризувати</b> соціально-економічне та політичне становище на українських землях, становище православної та греко-католицької церков. <b>Визначати</b> наслідки та значення «доби героїчних походів козацтва» перших десятиліть 17</p>

		<p><b>1637 - 1638 рр.</b> - повстання під проводом Павла Павлюка, Якова Острянина, Дмитра Гуні;</p> <p><b>1632 р.</b> - утворення Києво-Могилянського колегіуму</p> <p><b>Персоналії:</b> Петро Конашевич-Сагайдачний, Петро Могила, Іпатій Потій, Йов Борецький.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «покозачення»</p>	ст., козацьких повстань 20-30-рр.
8	<p><b>Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.</b></p>	<p><b>Факти:</b> Національно-визвольна війна українського народу. Зміни в суспільно-політичному житті. Утворення української козацької держави – Війська Запорізького. Зовнішньополітична діяльність уряду Б. Хмельницького.</p> <p><b>Дати:</b> <b>1648 р.</b> - Жовтоводська, Корсунська та Пилявецька битви; <b>1649 р.</b> - Зборівська битва. Укладення Зборівського договору; <b>1651 р.</b> - Берестецька битва. Укладення Білоцерківського договору; <b>1652 р.</b> - Батозька битва; <b>1654 р.</b> - укладення українсько-російського договору.</p> <p><b>Персоналії:</b> Б. Хмельницький, І. Богун.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «Національно-визвольна війна», «Військо Запорозьке», «Гетьманщина»</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> територіальні зміни, що відбулися внаслідок Національно-визвольної війни, територію української козацької держави за Зборівським і Білоцерківським договорами, місця основних подій війни. <b>Характеризувати</b> відносини Війська Запорізького з Польщею, Кримським ханством, Молдовою, Московією; умови мирних угод українців з польським урядом, українсько-російського договору 1654 р.</p> <p><b>Визначати</b> причини та наслідки Національно-визвольної війни, місце Гетьманщини в міжнародних відносинах тогочасної Європи.</p> <p><b>Порівнювати</b> наслідки та значення найважливіших битв Національно-визвольної війни</p>
9	<p><b>Українські землі в 60 - 80-ті рр. XVII ст.</b></p>	<p><b>Факти:</b> Гетьманування І. Виговського. Ухвалення Гадяцьких пунктів. Московсько-українська війна. Гетьманування Ю. Хмельницького. Поділ Гетьманщини. Гетьманування П. Тетері, І. Брюховецького, П. Дорошенка, Д. Многогрішного, І. Самойловича. Чигиринські походи турецько-татарського війська. Занепад Правобережжя. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Адміністративно-територіальний устрій Слобідської України.</p> <p><b>Дати:</b></p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> території, підвладні гетьманам Лівобережної та Правобережної України; території, що перебували під контролем Московського царства, Османської імперії, Польщі.</p> <p><b>Характеризувати</b> зовнішню та внутрішню політику гетьманів, зміст політичних угод того часу, що стосувалися українських земель, особливості господарського та церковного життя.</p> <p><b>Визначати</b> причини та наслідки московсько-української війни 1658 - 1659 рр.; Руїни; укладення</p>

		<p><b>1659 р.</b> - Конотопська битва;  <b>1667 р.</b> - Андрусівський договір;  <b>1681 р.</b> - Бахчисарайський мирний договір;  <b>1686 р.</b> - «Вічний мир».</p> <p><b>Персоналії:</b>  І. Виговський, П. Тетеря, П.Дорошенко, І. Брюховецький,  І. Сірко, Ю.Хмельницький, Д.Многогрішний, І. Самойлович.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «Руїна»</p>	<p>гетьманськими урядами угод з державами-сусідами, найважливіших угод між іноземними державами, що стосувалися українських земель.</p> <p><b>Порівнювати</b> адміністративно-політичний устрій Слобідської України та Лівобережної Гетьманщини</p>
10	<p><b>Українські землі наприкінці XVII - першої половини XVIII ст.</b></p>	<p><b>Факти:</b>  Гетьманування І. Мазепи,  І. Скоропадського, Д. Апостола. Обмеження автономії Гетьманщини. «Правління Гетьманського уряду» 1734 р.  Розвиток культури та освіти.</p> <p><b>Дати:</b>  <b>1708 - 1709 рр.</b> - національно-визвольна акція гетьмана І. Мазепи;  <b>1709 р.</b> – Полтавська битва  <b>1710 р.</b> - ухвалення Конституції Пилипа Орлика.  <b>1734 р.</b> – заснування Нової (Підпільненської) Січі</p> <p><b>Персоналії:</b>  І.Мазепа, І Скоропадський, П.Полуботок, Д.Апостол, П.Орлик, Ф.Прокопович.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «Конституція», «Малоросія», «Малоросійська колегія», «козацьке бароко», «козацькі літописи»</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> українські землі, що входили до складу різних держав у зазначений період; території, підвладні гетьманам Лівобережної України.</p> <p><b>Характеризувати</b> внутрішню та зовнішню політику гетьманів у зазначений період, діяльність Першої Малоросійської колегії, «Правління Гетьманського уряду»; зміст Конституції Пилипа Орлика; перебіг подій національно-визвольної акції гетьмана І. Мазепи.</p> <p><b>Визначати</b> причини укладення українсько-шведського союзу в роки Північної війни; наслідки Полтавської битви для українських земель.</p>
11	<p><b>Українські землі в другій половині XVIII ст.</b></p>	<p><b>Факти:</b>  Гетьманування К. Розумовського. Ліквідація автономного устрою Гетьманщини. Діяльність Другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорозької Січі. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Заселення Південної України. Розгортання гайдамацького та опришківського рухів. Зміни в політичному становищі Правобережної України після поділів Речі Посполитої. Розвиток культури, науки, освіти.</p> <p><b>Дати:</b>  <b>1764 р.</b> - остаточна ліквідація гетьманства;  <b>1768 р.</b> - Коліївщина;</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> українські землі, що входили до складу різних держав у зазначений період; територіальні зміни, що відбулися на українських землях внаслідок поділів Речі Посполитої.</p> <p><b>Характеризувати</b> основні напрямки політики Російської імперії щодо України, особливості гайдамацького та опришківського рухів, територіально-адміністративного устрою та господарського життя Нової (Підпільненської) Січі.</p> <p><b>Визначати</b> причини гайдамацького та опришківського рухів, скасування гетьманства і ліквідації Запорозької</p>

		<p><b>1775 р.</b> - остаточна ліквідація царським урядом Запорозької Січі;</p> <p><b>1783 р.</b> - царський указ про закріпачення селян Лівобережної та Слобідської України.</p> <p><b>Персоналії:</b> К.Розумовський, П.Калнишевський, Г. Сковорода, М. Березовський, І. Григорович-Барський.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «автономія», «Нова (Підпільненська) Січ», «Задунайська Січ», «Коліївщина», «паланка», «зимівник»</p>	<p>Січі, наслідки ліквідації Запорозької Січі та Гетьманщини, поділ Польщі, приєднання земель Правобережної України та Криму до Росії; значення Запорозької Січі й Гетьманщини в історії України</p>
12	<p><b>Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст.</b></p>	<p><b>Факти:</b> Включення українських земель до складу Російської імперії. Адміністративно-територіальний поділ українських земель. Промисловий переворот та зародження ринкової економіки. Розвиток національного руху. Поширення на Україну російського та польського суспільних рухів. Повстання під проводом У. Кармалюка.</p> <p><b>Дати:</b> <b>1798 р.</b> - вихід друком «Енеїди» Івана Котляревського; <b>грудень 1825 - січень 1826 рр.</b> - повстання Чернігівського полку; <b>1830-1831 рр.</b> – Польське повстання <b>1846 -1847 рр.</b> - діяльність Кирило-Мефодіївського товариства.</p> <p><b>Персоналії:</b> І. Котляревський, М. Костомаров, П. Куліш, М.Гулак, Т. Шевченко</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «промисловий переворот», «нація», «національне відродження», «національна ідея», «декабристи», «масонство»</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> українські губернії у складі Російської імперії.</p> <p><b>Характеризувати</b> політику Російської імперії щодо України, початок національного відродження, форми соціального протесту українського населення, поширення на Україну російського та польського суспільних рухів, програмні засади та діяльність Кирило-Мефодіївського братства, економічний розвиток і соціальні відносини.</p> <p><b>Визначати</b> причини та значення антикріпосницького руху в українських землях у складі Російської імперії, діяльності Кирило-Мефодіївського братства</p>
13	<p><b>Західноукраїнські землі наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст.</b></p>	<p><b>Факти:</b> Включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії, адміністративно-територіальний поділ західноукраїнських земель, реформи Марії Терезії та Йосифа II та українські землі, діяльність «Руської трійці». Діяльність Головної руської ради (ГРР).</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> українські землі у складі Австрійської імперії.</p> <p><b>Описувати</b> перебіг національно-визвольного руху в Галичині під час революції 1848 - 1849 рр. в Австрійській імперії.</p> <p><b>Характеризувати</b> політику Австрійської імперії щодо західноукраїнських земель, її наслідки. Реформи Марії-</p>

		<p><b>Дати:</b>  <b>1816 рр.</b> – Товариство галицьких греко – католицьких священиків  <b>1833 - 1837 рр.</b> - діяльність «Руської трійці»;  <b>1848 р.</b> - скасування панщини в Галичині.  <b>Персоналії:</b>  М.Шашкевич, І.Вагилевич, Я.Головацький, Л.Кобилиця, І.Могильницький.</p>	<p>Терези та Йосифа II. Початок національного відродження, форми соціального протесту населення.  <b>Визначати</b> наслідки та значення подій 1848 - 1849 рр., причини та значення антикріпосницького руху в західноукраїнських землях</p>
14	<p><b>Культура України кінця XVIII - першої половини XIX ст.</b></p>	<p><b>Факти:</b>  Національне відродження. Відкриття університетів. Зміни в освіті. Поява «Історії русів». Розвиток літератури, мистецтва.  <b>Дати:</b>  <b>1805 р.</b> - відкриття університету у Харкові;  <b>1834 р.</b> - відкриття університету в Києві.  <b>Персоналії:</b>  П. Гулак-Артемівський, Г. Квітка-Основ'яненко, М. Максимович, М. Остроградський, В. Каразін</p>	<p><b>Характеризувати</b> основні явища і процеси розвитку культури цього періоду, творчі здобутки видатних вітчизняних науковців та митців.  <b>Визначати</b> умови та особливості розвитку культури кінця XVIII - першої половини XIX ст., причини культурних зрушень у першій половині XIX ст.</p>
15	<p><b>Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.</b></p>	<p><b>Факти:</b>  Реформи 60 - 70-х рр. XIX ст. і процеси модернізації в Україні. Політика російського царизму щодо України. Розвиток громадського руху. Діяльність «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства».  <b>Дати:</b>  <b>1863 рр.</b> - Валуєвський циркуляр;  <b>1876 р.</b> - Емський указ.  <b>Персоналії:</b>  В. Антонович, М. Драгоманов, П. Чубинський, Б. Грінченко.  <b>Поняття та терміни:</b>  «земства», «громадівський рух», «Братство тарасівців»</p>	<p><b>Характеризувати</b> основний зміст реформ 1860 - 1870-х рр., особливості проведення реформ на українських землях, зміни у соціальному складі населення в другій половині XIX ст., процеси модернізації, національний рух на українських землях у складі Російської імперії, національна політика Росії, основні погляди та напрямки діяльності громадівців.  <b>Визначати</b> наслідки промислового перевороту, здобутки національного руху на українських землях у складі Російської імперії</p>
16	<p><b>Західноукраїнські землі у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст.</b></p>	<p><b>Факти:</b>  Національна політика австрійського уряду щодо українських земель. Розвиток кооперативного руху, трудова еміграція. Політизація національного руху й утворення перших політичних партій: Русько-української радикальної партії (РУРП), Української Національно-демократичної партії (УНДП), Української соціал-демократичної партії (УСДП).</p>	<p><b>Характеризувати</b> особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель у другій половині XIX ст., зміни у соціальному складі населення, основні течії суспільно-політичного руху: москвофілів та народовців; діяльність «Просвіт» та Наукового товариства ім. Т. Шевченка, процес утворення українських політичних партій у Галичині.  <b>Визначати</b> причини трудової еміграції українців,</p>

		<p>Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта».</p> <p><b>Дати:</b>  <b>1868 р.</b> - створення у Львові товариства «Просвіта»;  <b>1873 р.</b> - створення у Львові Літературного товариства ім. Т. Шевченка (<b>від 1892 р.</b> - Наукового товариства ім. Т. Шевченка);  <b>1890 р.</b> - створення Русько-української радикальної партії.  <b>1899</b> - створення УНДП</p> <p><b>Персоналії:</b>  Ю. Бачинський, М. Грушевський Є. Левицький, М. Павлик, І. Франко.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b>  «трудова міграція», «українофіли», «москвофіли», «народовці», «партія», «нова ера»</p>	<p>зародження кооперативного руху, особливості українського національного руху, напрями діяльності і здобутки провідних діячів Західної України у визвольному русі другої половини XIX ст.</p>
17	<b>Культура України в другій половині XIX - початку XX ст.</b>	<p><b>Факти:</b>  Піднесення української культури. Освіта. Розвиток науки. Розвиток літератури, музичного, образотворчого, театрального мистецтва. Українські підприємці-благодійники. Церковне життя.</p> <p><b>Дати:</b>  <b>1865 р.</b> - відкриття Новоросійського університету.</p> <p><b>Персоналії:</b>  І. Мечников, Д. Заболотний,  Д. Яворницький, А. Кримський Л. Українка, І. Франко,  І. Карпенко-Карий, М.Кропивницький, М. Садовський,  М. Лисенко, С. Гулак-Артемовський, М. Пимоненко,  С.Васильківський, М. Леонтович, С. Крушельницька,  М. Заньковецька</p> <p><b>Поняття:</b> «меценат», «професійний театр», «реалізм», «модернізм»</p>	<p><b>Характеризувати</b> основні культурні явища, процеси другої половини XIX - початку XX ст., розвиток літератури, образотворчого, музичного мистецтва, архітектури, процес становлення професійного театру, діяльність меценатів та їх вплив на розвиток культури.</p> <p><b>Визначати</b> умови розвитку культури у другій половині XIX - на початку XX ст., творчі здобутки видатних вітчизняних науковців та митців</p>
18	<b>Українські землі у складі Російської імперії на початку XX ст.</b>	<p><b>Факти:</b>  Утворення монополістичних об'єднань в Україні. Становлення і консолідація української нації. Створення політичних партій Наддніпрянщини. Самостійницька і автономістська течії в національному русі. Події революції 1905 - 1907 рр. в Україні. Діяльність українських парламентських громад в I та II Державних Думах. Посилення національного гніту в</p>	<p><b>Характеризувати</b> особливості економічного розвитку Наддніпрянської України (процес монополізації, розвиток сільського господарства, процес утворення українських політичних партій, розвиток самостійницької і автономістської течій в національному русі, національно-визвольний рух України в роки російської революції 1905 - 1907 рр., діяльність українських парламентських громад в I та II Державних Думах Росії,</p>

		<p>Наддніпрянській Україні у 1907 - 1914 рр. Земельна реформа П. Столипіна та її вплив на Україну.</p> <p><b>Дати:</b>  <b>1900 р.</b> - утворення РУП, першої політичної партії Наддніпрянської України.</p> <p><b>Персоналії:</b> Є. Чикаленко, С.Єфремов, С. Петлюра, М. Міхновський.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b>  «монополія», «економічна криза»</p>	<p>проведення Столипінської аграрної реформи, особливості її запровадження в Україні.</p> <p><b>Визначати</b> основні тенденції соціально-економічного та політичного розвитку українських земель у складі Російської імперії на початку ХХ ст., причини та наслідки посилення національного гніту у 1907 - 1914 рр., напрями діяльності і здобутки діячів національного руху на українських землях у складі Російської імперії.</p>
19	<b>Західноукраїнські землі на початку ХХ ст.</b>	<p><b>Факти:</b>  Становище промисловості та сільського господарства. Радикалізація українського політичного руху. Вплив Української греко-католицької церкви на піднесення національної свідомості населення Західної України. Боротьба політичних партій Західної України за реформу виборчої системи.</p> <p><b>Персоналії:</b>  А.Шептицький, К.Трильовський, І. Боберський, А. Волошин</p>	<p><b>Характеризувати</b> економіку західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії, розвиток кооперативного руху, діяльність західноукраїнського політичного руху на початку ХХ ст., національних і спортивно-фізкультурних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт».</p> <p><b>Визначати</b> причини активізації західноукраїнського політичного руху на початку ХХ ст., роль А. Шептицького у піднесенні національного життя на західноукраїнських землях. результати боротьби національного руху Західної України на початку ХХ ст.</p>
20	<b>Україна в Першій світовій війні</b>	<p><b>Факти:</b>  Позиції українських політичних сил Наддніпрянської України та західноукраїнських земель щодо війни. Перебіг воєнних дій на території України Діяльність австрійської та російської адміністрації в Галичині. Бойовий шлях легіону Українських січових стрільців.</p> <p><b>Дати:</b>  <b>Серпень 1914 р.</b> - утворення Головної української ради, формування легіону Українських січових стрільців, створення Союзу визволення України.</p> <p><b>Персоналії:</b> К. Левицький, Д.Дорошенко, О. Бобринський.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b>  «Світова війна», «Союз визволення України», «Головна українська рада», «Галицько-Буковинське генерал-губернаторство»</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> військові події на території України у 1914 - 1916 роках.</p> <p><b>Характеризувати</b> територіально-політичні плани і наміри ворогуючих держав щодо українських земель, еволюцію позиції українських політичних сил щодо війни, соціально-економічне та суспільно-політичне становище населення впродовж війни, динаміку змін в свідомості різних соціальних верств українського суспільства.</p> <p><b>Визначати</b> соціально-економічні та політичні наслідки війни для українського суспільства.</p>

21	<p><b>Українська революція</b></p>	<p><b>Факти:</b>          Революційні події в Україні у 1917 - на початку 1918 р. Еволюція поглядів політичних сил України щодо самовизначення українців (Універсали Центральної Ради). Політика Української Центральної Ради в умовах загострення конфлікту з Тимчасовим урядом та більшовицькою Росією. Проголошення Української Народної Республіки. Війна радянської Росії з УНР. Проголошення незалежності УНР.</p> <p><b>Дати:</b>  <b>Березень 1917 р.</b> - утворення Української Центральної Ради;  <b>Квітень 1917 р.</b> - Всеукраїнський Національний конгрес;  <b>Червень 1917 р.</b> - Перший Універсал Центральної Ради;  <b>Липень 1917 р.</b> - Другий Універсал Центральної Ради, збройний виступ самостійників;  <b>Листопад 1917 р.</b> - Третій Універсал Центральної Ради, проголошення УНР;  <b>Січень 1918 р.</b> - Четвертий Універсал Центральної Ради, проголошення незалежності УНР</p> <p><b>Персоналії:</b>          М. Грушевський, С. Єфремов, В. Антонов-Овсієнко, Ю. Коцюбинський.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b>          «автономізація», «самостійники», «Універсали УЦР», «Генеральний секретаріат», «Народний секретаріат», «українізація армії», «регіональні республіки».</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> Українську Народну Республіку, держави, що межували з УНР, напрямки наступу більшовиків під час першої війни УНР з Радянською Росією, місця найбільших боїв.</p> <p><b>Характеризувати</b> процес утворення та еволюції Української Центральної Ради, діяльність українських партій, політичних діячів в історії періоду, «регіональні радянські республіки», процес «українізації» частин російської армії, основні положення I, II, III та IV Універсалів УЦР, особливості соціально-економічного становища, настрої населення за часів революції, взаємовідносини УЦР із Тимчасовим урядом, перебіг та результати боротьби за владу в Києві в жовтні - листопаді 1917 р., перебіг першої війни радянської Росії з УНР.</p> <p><b>Визначати</b> причини Української революції, її характер, місце різних політичних сил у подіях періоду; причини прийняття Універсалів УЦР, їх історичне значення, місце і роль Всеукраїнських з'їздів рад у Києві та Харкові; Ультиматуму Раднаркому в політиці більшовиків щодо усунення УЦР; причини та наслідки першої війни радянської Росії з УНР, здобутки і прорахунки УЦР в державотворчому процесі</p>
22	<p><b>Україна в боротьбі за збереження державної незалежності</b></p>	<p><b>Факти:</b>          Брестський мир між УНР та державами Четверного союзу, Військова конвенція УНР з Німеччиною та Австро-Угорщиною. Прийняття Конституції УНР. Гетьманський переворот і утворення Української Держави. Утворення ЗУНР. Прихід до влади Директорії. Акт злуки УНР та ЗУНР. Окупація військами Антанти півдня України. Денікінський режим в Україні. «Київська катастрофа». Більшовицький режим в Україні. Друга радянсько-українська війна. Прийняття Конституції УСРР 1919 р. «Чортківська офензива». Перший</p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> хід воєнних дій на території України в 1918 - 1921 рр.</p> <p><b>Характеризувати</b> внутрішню та зовнішню політику урядів гетьмана П. Скоропадського, Директорії, ЗУНР, УСРР, зміст Варшавської угоди між УНР та Польщею, Ризького мирного договору, культурне життя в Україні в 1918-1921рр.</p> <p><b>Визначати</b> причини гетьманського перевороту та падіння режиму гетьмана П. Скоропадського; особливості внутрішньої та зовнішньої ситуації в УНР часів Директорії; причини та наслідки українсько-польської війни та</p>

		<p>«Зимовий похід» Армії УНР. Варшавська угода між УНР та Польщею. Польсько-радянська війна на території України. Утворення Галицької СРР. Другий «Зимовий похід» Армії УНР.</p> <p><b>Дати:</b>  <b>січень (лютий) 1918 р.</b> - Брестський мир між УНР та державами Четверного союзу;  <b>29 квітня 1918 р.</b> - державний переворот і прихід до влади П. Скоропадського;  <b>14 листопада 1918 р.</b> - утворення Директорії;  <b>листопад 1918 р.</b> - проголошення ЗУНР;  <b>22 січня 1919 р.</b> - Акт злуки;  <b>Грудень 1919 - травень 1920</b> – Перший «Зимовий похід» військ УНР  <b>Квітень 1920 р.</b> - Варшавська Угода  <b>Березень 1921 р.</b> – Ризький мир  <b>Листопад 1921 р.</b> – Другий «Зимовий похід» військ УНР</p> <p><b>Персоналії:</b>  П.Скоропадський, К.Левицький, Д. Вітовський,  Є. Петрушевич, С.Петлюра, В. Винниченко, Х.Раковський, Н. Махно, Ю. Тютюнник.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b>  «Директорія», «Українська Галицька армія», УСРР, «воєнний комунізм»</p>	<p>підписання С. Петлюрою Варшавського договору; причини поразки національно-визвольних змагань (національно-демократичної революції в Україні), історичне значення відновлення української державності на східно- та західноукраїнських землях та об'єднання українських держав (Акт злуки).</p>
23	<p><b>Українська СРР в умовах нової економічної політики</b></p>	<p><b>Факти:</b>  Входження УСРР до складу СРСР. Голод у південних губерніях УСРР. Неп в УСРР. Відбудова народного господарства. Політика «коренізації» в УСРР (українізація). Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих. Українське національне відродження 20-х рр. Боротьба з націонал-комунізмом.</p> <p><b>Дати:</b>  <b>1922 р.</b> - входження УСРР до складу СРСР  <b>1921 - 1923 рр.</b> - голод в Україні;  <b>1923 р.</b> - початок політики «українізації»;  <b>1925 р.</b> - завершення відбудови промисловості, курс на індустріалізацію;</p> <p><b>Персоналії:</b></p>	<p><b>Позначати на картосхемі</b> зміни у адміністративно-територіальному устрої УСРР у 1921 - 1928 рр.  <b>Характеризувати</b> неп та її складові, процес стабілізації економічного і соціального життя в Україні, політику більшовиків щодо релігії та церкви в Україні, політику «українізації» та її наслідки, особливості розвитку української культури в цей період.  <b>Визначити</b> причини та наслідки «українізації», її вплив на українську культуру й ментальність населення УСРР, вступу УСРР в СРСР; причини та особливості впровадження непу в Україні.  <b>Порівнювати</b> політику «воєнного комунізму» та нову економічну політику (неп) в УСРР.</p>

		Л. Каганович, О. Шумський, М.Скрипник, М.Волобуєв, М.Хвильовий (Фітільов), Г.Юра, Л.Курбас, М.Бойчук, О.Довженко. <b>Поняття та терміни:</b> «індустріалізація», «українізація», «автокефальна церква»	
24	<b>Радянська модернізація України</b>	<b>Факти:</b> Радянська модернізація в Україні. Суспільно-політичне, соціально-економічне, культурне та релігійне життя. Масові репресії. Ідеологізація суспільного життя, культ особи. Згортання українізації. <b>Дати:</b> <b>1928-1938 рр.</b> - період радянської модернізації в Україні; <b>1928 р.</b> – Шахтинська справа <b>1929 р.</b> – справа СВУ <b>1929 р.</b> – рік великого перелому, початок суцільної колективізації <b>1932 - 1933 рр.</b> - Голодомор в Україні; <b>1934 р.</b> - перенесення столиці України з Харкова до Києва; <b>Персоналії:</b> О.Стаханов, П.Постишев. С.Косіор, М.Скрипник, Й.Сталін. <b>Поняття та терміни:</b> «форсована індустріалізація», «стаханівський рух», «колективізація», «розкуркулення», «закон про п'ять колосків», «голодомор», «розстріляне відродження»	<b>Позначати на картосхемі</b> основні індустріальні об'єкти, побудовані за часів модернізації. <b>Характеризувати</b> сутність та наслідки політики форсованої індустріалізації та колективізації в Україні. взаємозв'язок між різними складовими економічної політики сталінського режиму (індустріалізація, колективізація), Зміни в соціальній структурі населення Особливості суспільно-політичного та культурного життя періоду. <b>Визначати</b> причини та наслідки політики форсованої індустріалізації та колективізації, зв'язки між радянською модернізацією і зміною соціальної структури українського радянського суспільства, масовими репресіями в Україні. Причини та наслідки Голодомору 1932-33 рр. <b>Порівнювати</b> політику непу та економічну політику 1930-х років.
25	<b>Західноукраїнські землі</b>	<b>Факти:</b> Українські землі у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Економіка українських земель. Різні течії в суспільно-політичному русі, радикалізація політичного життя в 1930-х роках. <b>Дати:</b> <b>1929 р.</b> - утворення ОУН; <b>1930 р.</b> - польська «пацифікація» у Східній Галичині; <b>15 березня 1939 р.</b> - проголошення незалежності Карпатської України. <b>Персоналії:</b> Є. Коновалець, Д. Донцов, С. Бандера, А. Мельник, В.	<b>Позначати на карті</b> території, що входили до складу Польщі, Румунії, Чехословаччини. <b>Характеризувати</b> вплив міжнародної ситуації 1920-1930-х рр. на становище західноукраїнських земель, політику урядів Польщі, Румунії, Чехословаччини в українських землях, стан економіки, життя населення, освіти та культури, різні течії національного руху, діяльність політичних партій західноукраїнських земель у 1930-х роках. <b>Визначати</b> міжнародні чинники розподілу українських земель між іншими державами на початку 1920-х рр. та їх наслідки для населення, причини та наслідки діяльності політичних сил у західноукраїнських землях в цей період.

		Липинський, А. Волошин. <b>Поняття та терміни:</b> «осадництво», «пацифікація», «русофільство», «русинство», «українофільство»	
26	<b>Україна під час Другої світової війни</b>	<p><b>Факти:</b> Початок Другої світової війни. Включення Західної України, Бессарабії та Північної Буковини до складу УРСР. Початок Великої Вітчизняної війни. Встановлення нацистського окупаційного режиму. Розгортання радянського партизанського руху. Діяльність ОУН. Утворення УПА. Визволення України. Депортація кримських татар та інших народів Криму. Перемога у Великій Вітчизняній війні.</p> <p><b>Дати:</b> <b>23 серпня 1939 р.</b> – радянсько-німецький пакт про ненапад (пакт Молотова-Ріббентропа); <b>1 вересня 1939 р.</b> – початок Другої світової війни; <b>17 вересня 1939 р.</b> – вступ Червоної армії на територію західної України; <b>листопад 1939 р.</b> – Східну Галичину і Волинь включено до складу УРСР; <b>2 серпня 1940 р.</b> – Південну і Північну Бессарабію та Північну Буковину включено до складу УРСР; <b>22 червня 1941 р.</b> – початок Великої Вітчизняної війни; <b>30 червня 1941 р.</b> - проголошення Акта відновлення Української Держави; <b>грудень 1942 р.</b> – початок звільнення України; <b>6 листопада 1943 р.</b> - визволення Києва; <b>січень – лютий 1944 р.</b> – Корсунь-Шевченківська наступальна операція; <b>вересень – жовтень 1944 р.</b> – Карпатсько-Ужгородська наступальна операція; <b>28 жовтня 1944 р.</b> – визволення всієї території України; <b>9 травня 1945 р.</b> - завершення Великої Вітчизняної війни, День Перемоги.</p> <p><b>Персоналії:</b> С. Тимошенко, М. Кирпонос, С. Ковпак, О. Федоров, О. Сабуров,</p>	<p><b>Позначати на карті</b> українські землі, приєднані до УРСР в результаті реалізації радянсько-німецьких договорів 1939 р.; місця пов'язані з початком та завершенням визволення України від німецьких загарбників, битв і військових операцій, окупаційні зони, на які була розділена Україна, території поширення та активних дій різних течій руху Опору.</p> <p><b>Характеризувати</b> суть гітлерівського плану «Ост», нацистський «новий порядок» в Україні, діяльність радянських партизан та українського визвольного руху.</p> <p><b>Визначати</b> наслідки радянсько-німецьких договорів 1939 р. для українських земель; політики радянської новоприєднаних до УРСР територій, причини поразок Червоної армії у 1941 р., основні результати та наслідки війни для України й українського народу, внесок українського народу у перемогу над Німеччиною та її союзниками.</p> <p><b>Описувати</b> мобілізаційні заходи, процес окупації України, перебіг найважливіших військових подій 1941-1945 рр., депортацію кримських татар та інших народів Криму.</p>

		<p>А. Мельник, С. Бандера, Р.Шухевич, О. Довженко, О. Теліга.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «план «Ост», «новий порядок», «Голокост», «колабораціонізм», «рух Опору», «депортація», «радянізація»</p>	
27	<p><b>Післявоєнна відбудова та розвиток України в 1945 – початку 1950-х рр.</b></p>	<p><b>Факти:</b> Зовнішньополітична діяльність УРСР. Адміністративно-територіальні зміни. Відбудова промисловості. Голод в Україні 1946-1947 рр. Радянізація західних областей України. Боротьба ОУН та УПА. Розгортання ідеологічних кампаній.</p> <p><b>Дати:</b> <b>квітень 1945 р.</b> - Україна стає співзасновницею ООН; <b>березень 1946 р.</b> – «саморозпуск» УГКЦ; <b>1946-1947 рр.</b> - голод в Україні; <b>квітень-липень 1947 р.</b> - операція «Вісла».</p> <p><b>Персоналії:</b> Д. Мануїльський, О. Гончар, Й. Сліпий.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «операція «Вісла», «ждановщина», «космополітизм», «лисенківщина».</p>	<p><b>Позначати на карті</b> зміни в адміністративно-територіальному устрої України.</p> <p><b>Характеризувати</b> зовнішньополітичну діяльність УРСР у повоєнні роки та політику влади щодо економічного, соціально-політичного, релігійного, культурного та повсякденного життя населення, хід операції «Вісла», процеси радянізації західних областей України.</p> <p><b>Визначати</b> причини та наслідки проведення операції «Вісла», розгортання ідеологічних кампаній, голоду в Україні, «саморозпуску» УГКЦ.</p>
28	<p><b>Україна в умовах десталінізації</b></p>	<p><b>Факти:</b> Лібералізація суспільно-політичного життя УРСР в середині 1950-1960-х рр.: припинення масових репресій, реабілітація. Зміни адміністративно-територіального устрою УРСР. Зміни в промисловості та сільському господарстві, соціальній сфері. Реформування управління економікою. Виникнення руху «шістдесятників», дисидентського руху наприкінці 1950 - початку 1960-х рр.</p> <p><b>Дати:</b> <b>лютий 1954 р.</b> - входження Кримської області до складу УРСР; <b>1956 р.</b> - XX з'їзд КПРС; <b>1959 р.</b> – утворення Української робітничо-селянської спілки.</p> <p><b>Персоналії:</b> О. Кириченко, А. Горська, І. Дзюба, Л. Костенко, Л. Лук'яненко, Є. Сверстюк, І. Світличний, В. Симоненко.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «лібералізація», «політична реабілітація», «відлига»,</p>	<p><b>Позначати на карті</b> зміни в адміністративно-територіальному устрої України.</p> <p><b>Характеризувати</b> сутність процесу лібералізації, реформи управління економікою в середині 1950-1960-х рр., здобутки та особливості розвитку культури, сутність опозиційного руху.</p> <p><b>Визначати</b> наслідки процесу лібералізації, економічних реформ для українського суспільства, причини та наслідки входження Кримської області до складу УРСР, причини виникнення та значення опозиційного руху.</p>

29	Україна в період загострення кризи радянської системи	<p>«раднаргоспи», «шістдесятники», «дисидентство».</p> <p><b>Факти:</b> Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні (середина 1960 - початок 1980-х рр.). Кадрові зміни в політичному керівництві УРСР. Конституція УРСР 1978 р. Спроби економічних реформ у другій половині 1960-х рр. Тенденції розвитку соціальної сфери. Культура і духовне життя. Русифікація. Опозиційний рух.</p> <p><b>Дати:</b> <b>1965 р.</b> - реформи в сільському господарстві та промисловості («косигінська реформа»); <b>1972 р.</b> - зміна політичного керівництва УРСР. В. Щербицький; <b>1976 р.</b> - утворення Української Гельсінської групи.</p> <p><b>Персоналії:</b> В. Марченко, С. Параджанов, В. Романюк, М. Руденко, В. Стус, В. Чорновіл, П. Шелест, В. Щербицький.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «застій», «номенклатура», «дефіцит», «урбанізація», «русифікація», «самвидав», «правозахисник».</p>	<p><b>Характеризувати</b> зміни в політичному керівництві УРСР на початку 1970-х рр., ключові положення Конституції УРСР 1978 р., стан промисловості та сільського господарства, основні вимоги та напрями опозиційного руху 1960-1970-х рр., явища у сфері культури, політику русифікації.</p> <p><b>Визначати</b> прояви політико-ідеологічної кризи радянського ладу в Україні, причини активізації опозиційного руху, здобутки та проблеми розвитку соціальної сфери.</p>
30	Розпад Радянського Союзу та відродження незалежності України	<p><b>Факти:</b> Початок «перебудови». Загострення соціально-економічної кризи. Фінансове становище та рівень життя населення. Чорнобильська катастрофа. Зростання соціальної та національної активності українського суспільства наприкінці 1980-х рр. Загальноукраїнський страйк шахтарів. Політичні реформи. Формування багатопартійності, виникнення Народного руху України за перебудову, перші альтернативні вибори до Верховної Ради. Прийняття Декларації про державний суверенітет. Акт проголошення незалежності України. Проведення референдуму та виборів Президента України.</p> <p><b>Дати:</b> <b>квітень 1985 р.</b> – початок «перебудови»; <b>26 квітня 1986 р.</b> - вибух на Чорнобильській АЕС; <b>вересень 1989 р.</b> – виникнення Народний рух України за перебудову;</p>	<p><b>Характеризувати</b> зміст та основні напрями політики «перебудови», розгортання соціального та національного руху, падіння авторитету КПУ, формування багатопартійності, зміст Декларації про державний суверенітет України та Акта проголошення незалежності, соціально-економічні ситуація в УРСР.</p> <p><b>Визначати</b> причини і наслідки поглиблення економічної кризи, погіршення життєвого рівня населення, розпаду СРСР і його наслідки для державотворення в Україні.</p>

		<p><b>березень 1990 р.</b> – перші альтернативні вибори до Верховної Ради УРСР;</p> <p><b>16 липня 1990 р.</b> – прийняття Верховною Радою Декларації про державний суверенітет України;</p> <p><b>24 серпня 1991 р.</b> – прийняття Верховною Радою Акта проголошення незалежності України;</p> <p><b>1 грудня 1991 р.</b> – всеукраїнський референдум і вибори Президента України.</p> <p><b>Персоналії:</b> В. Івашко, Л. Кравчук, І. Драч.</p> <p><b>Поняття та терміни:</b> «перебудова», «гласність», «плюралізм», «багатопартійність», «суверенітет», «інфляція», «ринкові відносини».</p>	
31	<b>Україна в умовах незалежності</b>	<p><b>Факти:</b> Початок державотворчих процесів. Заснування Збройних Сил. Дострокові вибори до Верховної Ради та вибори Президента України. Прийняття державної символіки, формування інституту громадянства. Прийняття Конституції 1996 р. Приватизація засобів виробництва. Лібералізація цін. Грошова реформа. Диференціація суспільства. Інтегрування України у європейське та світове співтовариство. Соціально-економічне та культурне життя.</p> <p><b>Дати:</b> <b>6 грудня 1991 р.</b> - заснування Збройних Сил України; <b>липень 1994 р.</b> - обрання Л. Кучми Президентом України; <b>1995 р.</b> - Україна стає членом Ради Європи; <b>28 червня 1996 р.</b> - прийняття Конституції України; <b>грудень 2004 р.</b> - обрання Президентом України В.Ющенка; <b>січень 2010 р.</b> - обрання Президентом України В.Януковича.</p> <p><b>Персоналії:</b> Л. Кучма, В. Ющенко, В.Янукович.</p>	<p><b>Характеризувати</b> державотворчі процеси, соціально-економічних реформ в Україні та її інтеграцію у світове співтовариство, риси економічного соціального політичного, національного, культурного життя, здобутки України на шляху інтеграції у європейський, світовий гуманітарний та освітній простір. <b>Визначати</b> основні тенденції суспільного розвитку України за часів незалежності.</p>

**ДОДАТОК ДО ПРОГРАМИ ЗНО З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**  
**Перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання абітурієнтами**

**Виникнення та розквіт Київської Русі**

- Софійський собор в Києві (перша половина 11 ст.). Сучасний вигляд.
- Мозаїки Богоматері Оранти та Христа Вседержителя із Софійського собору в Києві.
- Спасо-Преображенський собор в Чернігові. 1036. Сучасний вигляд.
- Успенська соборна церква Києво-Печерського монастиря. 1073–1087. Реконструкція. Сучасний вигляд.
- Євангеліст Лука. Мініатюра з Остромирового Євангелія. 1056–1057.
- Родина князя Святослава Ярославовича. Мініатюра з «Ізборника» 1073.

**Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава**

- Мозаїчна композиція «Євхаристія» з Михайлівського Золотоверхого собору. 1108–1113.
- Холмська ікона Богородиці (візантійська традиція). 11 ст.
- Свенська ікона Богородиці зі святыми Антонієм та Феодосієм Печерськими (початок 12 ст.)
- Вишгородська ікона Богородиці (візантійська традиція). 1 пол. 12 ст.
- Дорогобузька ікона Богородиці (остання третина 13 ст.)
- Успенський собор у Володимирі. 1161. Реконструкція.
- П'ятницька церква в Чернігові. Кінець 12 ст.
- Церква святого Пантелеймона в Галичі. Кінець 12 ст.
- Вежа в селі Стовп поблизу Холма. Середина 13 ст.

**Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV – першій половині XVI ст.)**

- Ікона Богородиці з пророками з церкви у Підгородцях.
- Вірменський собор у Львові. 1363.
- Верхній замок у Луцьку. 2 пол. 14 ст.
- Кам'янець-Подільська фортеця
- Хотинська фортеця
- Покровська церква-фортеця в с. Сутківцях.

**Українські землі в другій половині XVI ст.**

- Ікона Успіння Богородиці перемишльського маляра Олексія Горошковича. 1547.
- Мініатюри Пересопницького Євангелія. Між 1556–1561.
- Церква Зішестя Святого Духа в Потеличі

- Успенська церква та вежа Корнякта у Львові.
- Будинок Корнякта у Львові
- Меджибізький замок
- Острозький замок
- Гравюра із зображенням Євангеліста Луки з львівського «Апостола». 1574.

#### **Українські землі в першій половині XVII ст.**

- Ікона «Христос перед Платом» М. Петраховича з Успенської церкви у Львові.
- Ікона «Святий Миколай» з київської церкви Святого Миколая Набережного.
- Замок у Підгірцях (Львівщина) 1630–1640-і.
- Троїцький Межиріцький монастир-фортеця поблизу Острога
- Портрет князя Криштофа Збарзького. Після 1622.
- Портрет Петра Конашевича-Сагайдачного з книги «Вірші на жалісний погреб шляхетного рицаря Петра Конашевича-Сагайдачного». 1622.

#### **Національно-визвольна війна**

- Портрет Богдана Хмельницького. Гравюра В. Гондіуса. Середина 17 ст.
- Ікона Покрову Богородиці із зображенням Богдана Хмельницького. 1 пол. 18 ст.
- Іллінська церква в Суботіві. Реконструкція. 1656.

#### **Українські землі в 60–80-ті рр. XVII ст.**

- Троїцький собор Густинського монастиря. 1674–1676.
- Троїцький собор Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові. 1679–1695.
- Покровський собор у Харкові. 1689.

#### **Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.**

- Ікона «Архангел Михаїл» Івана Рутковича.
- Ікона «Вознесіння Богородиці» Йова Кондзелевича.
- Гравюра «І. Мазепа серед своїх добрих справ» І. Мигури. 1706.
- Ікона «Зустріч Марії з Єлизаветою» з церкви Покрову Богородиці в Сулимівці на Київщині. 30-ті роки 18 ст.
- Портрет Григорія Гамалії. Кінець 17 ст.
- Георгіївська церква Видубицького монастиря в Києві. 1696–1701.
- Преображенська церква у Великих Сорочинцях. 1732.

#### **Українські землі в другій половині XVIII ст.**

- Ікона Моління з Вознесенської церкви в Березні. Близько 1762.
- Троїцька соборна церква в Самарській слободі (Новомосковську). 1773–1779.
- Покровська церква в Києві. 1766.

- Успенська соборна церква Почаївської лаври. 1771–1783.
- Собор Святого Юра у Львові. 1744–1762.
- Скульптурна група святого Юрія зміборця на фасаді собору святого Юра у Львові. Скульптор Й. Пінзель.
- Портрет Павла Руденка роботи В.Боровиковського. Початок 1780-х рр.
- Палац Кирила Розумовського в Батурині.

#### **Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.**

- Живописні твори Т. Шевченка: «Автопортрет» (1840), «Катерина» (1842), офорти з «Живописної України» на історичну тематику.
- Картина «Дівчина з Поділля» В. Тропініна
- Будівля Київського університету (1837–1843)

#### **Українські землі у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст. – початку XX ст.**

- Будинок Полтавського земства (нині Полтавський краєзнавчий музей). 1903–1908.
- Будинок з химерами в Києві. 1902–1903.
- Будівлі театру в Одесі. 1883–1887.
- Будівля банку «Дністер» у Львові. 1905–1906.
- Будинок резиденції митрополита Буковини в Чернівцях (нині Національний університет). 1864–1873.
- Володимирський собор у Києві. 1862–1896.
- Картини «Сінокіс», «Ворожіння» М. Пимоненка.
- Картини «Козаки в степу», «Весняний день в Україні» С. Васильківського.
- Картина «Запорожці пишуть листа турецькому султанові» І. Рєпіна. 1878–1891.
- Картина «Дніпро біля Києва» І. Труша. 1910.
- Пам'ятник Б.Хмельницькому в Києві. Скульптор М. Микешин. 1888.